

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

دانشگاه تربیت مدرس

رگینه الن وِرلر ، هانس یورگ وِرلر

مبانی طراحی منظر با گیاهان

ویرایش

گرنلیا بات

مترجم:

رضا کسروی

عضو هیأت علمی دانشکده معماری، دانشگاه تهران

سرشناسه	:	وورله، رگینه الن Wöhrlé,Regine Ellen
عنوان و نام پدیدآور	:	مبانی طراحی منظر با گیاهان/ رگینه‌الن وورلر، هانس‌یورگ ورلر؛ ویرایش گرنلیا بات؛ مترجم رضا کسروی.
مشخصات نشر	:	تهران: دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی، ۱۴۰۲.
مشخصات ظاهری	:	۱۱۶ ص: مصور،جدول.
شابک	:	۹۷۸-۶۲۲-۶۵۸۹-۵۷-۴
وضعیت فهرست نویسی	:	فیبا
یادداشت	:	عنوان اصلی: Designing with plants , c2008.
یادداشت	:	کتاب حاضر نخستین با با عنوان "مبانی طراحی با گیاهان" با ترجمه بهار صائی، صفا، نگار سلیمانپور توسط انتشارات اول و آخر در سال ۱۴۰۰ فیبا گرفته است.
عنوان دیگر	:	مبانی طراحی با گیاهان.
موضوع	:	طراحی منظر با گیاهان Planting design
شناسه افزوده	:	وورله،هانس-یورگ
شناسه افزوده	:	Wöhrlé, Hans-Jörg
شناسه افزوده	:	کسروی، رضا، ۱۳۵۸- مترجم
شناسه افزوده	:	Kasravi, Reza
شناسه افزوده	:	دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی
شناسه افزوده	:	Shahid Rajaei Teacher Training University
رده بندی کنگره	:	SB ۴۷۲/۴۵
رده بندی دیویی	:	۷۱۲
شماره کتابشناسی ملی	:	۹۴۱۲۶۱۸

سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران

عنوان	:	مبانی طراحی منظر با گیاهان
ترجمه	:	رضا کسروی، عضو هیأت علمی دانشگاه تهران
ویراستار علمی	:	دکتر فائزه فاضلی
ویراستار ادبی	:	دکتر مودت سعیدی
چاپ اول	:	اسفند ۱۴۰۲
انتشارات	:	دانشگاه تربیت دبیر شهید رجایی
لیتوگرافی و چاپ	:	شریف
طراح جلد	:	عباس مرادی
ناظر چاپ	:	محمد معتمدی‌نژاد
کارشناس و صفحه‌آرا	:	نیره فیروزی
کارشناس انتشارات	:	طاهره کیا
شمارگان	:	۲۵
قیمت	:	۱۸۰۰۰۰۰ ریال
شابک	:	۹۷۸-۶۲۲-۶۵۸۹-۵۷-۴ ISBN: 978-622-6589-57-4

کلیه حقوق این اثر برای مترجمین و دانشگاه تربیت دبیر شهیدرجائی محفوظ است.

نشانی: تهران، لویزان - کد پستی ۱۵۸۱۱-۱۶۷۸۸ - صندوق پستی ۱۶۳ - ۱۶۷۸۵ - تلفن: (۲۶۳۲) ۹ - ۲۲۹۷۰۰۶۰، ۲۲۹۷۰۰۷۰.

تلفکس: ۲۲۹۷۰۰۴۲، پست الکترونیکی: publish@sru.ac.ir، وب سایت: <http://publish.sru.ac.ir>

فهرست

پیشگفتار

مقدمه

اصول اولیه طراحی

ملاحظات اکولوژیکی

الزامات کاربر و کارکرد

ارتباط با مکان

کارکرد

ساختارهای فضایی

تعریف فضا

سازمان‌دهی فضا

مرزها

گروه‌بندی

ایجاد سطح/ارتفاع

نسبت

گیاهان به‌مثابه‌ی مصالح

گیاهان: سیما

پویایی زمان

اصول طراحی

نتیجه‌گیری

پیوست

پلان کاشت

ادبیات

منابع تصاویر

تقديم به:

همسر م

پسر م

دخترم

پیشگفتار

گیاهان، عناصر طراحی هستند که اساس معماری منظر را شکل می‌دهند. درختان، بوته‌ها، گیاهان علفی و گل‌ها در قالب ترکیب‌های خیال‌انگیز باغ‌ها و پارک‌ها، یا با ساخت سازه‌های بزرگ و ایجاد یک حس کلی، همواره ما را شگفت‌زده می‌کنند. گیاه در طول سال در قامت استاد تغییر و تحول ظاهر می‌شود و در هر مرحله‌ی جدید از رشد و توسعه، ساختارهای فضایی جدیدی می‌سازد، اما مسلماً همیشه قابل اتکا نیست و ممکن است بسته به مطلوب بودن یا نبودن زیستگاه، شکوفا یا پژمرده شود و صحنه‌ای ناهنجار به‌جای بگذارد.

طراحی با گیاهان صرفاً به معنای چیدمان آن‌ها در مجموعه‌ای رنگی نیست بلکه مستلزم آگاهی کامل از شرایط خاص خاک و زیستگاه‌ها، انواع و گونه‌های مختلف گیاهان و به‌ویژه زمان گل‌دهی و رنگ شکوفه‌های آن‌ها است.

هدف استفاده از گیاهان، خلق حال و هوا، فرم دادن به فضا، شکل دادن به منظر، چیدمان باغچه سبزی‌کاری، توسعه‌ی تصاویر گل و فهم گیاهان به‌عنوان یک «بلوک سازنده» مهم در «هنر باغ» است.

ما به‌عنوان برنامه‌ریز به ناچار با وظایف و موضوعات پیچیده سروکار داریم و می‌بایست برای گروه‌های مختلف کاربران برنامه‌ریزی کنیم. ما برای کارفرمای خصوصی، باغ‌خانگی طراحی می‌کنیم؛ فضای سبز یک ناحیه‌ی مسکونی، مسیر تراموا یا زمین‌های بازی و فضاهای شهری را شکل می‌دهیم و چیدمان‌های باشکوهی مثل پارک، قلعه یا باغ، یا زیارتگاه‌ها را خلق می‌کنیم. در تمام این‌ها، توجه به اصول خاصی در برنامه‌ریزی و اجرا ضروری است.

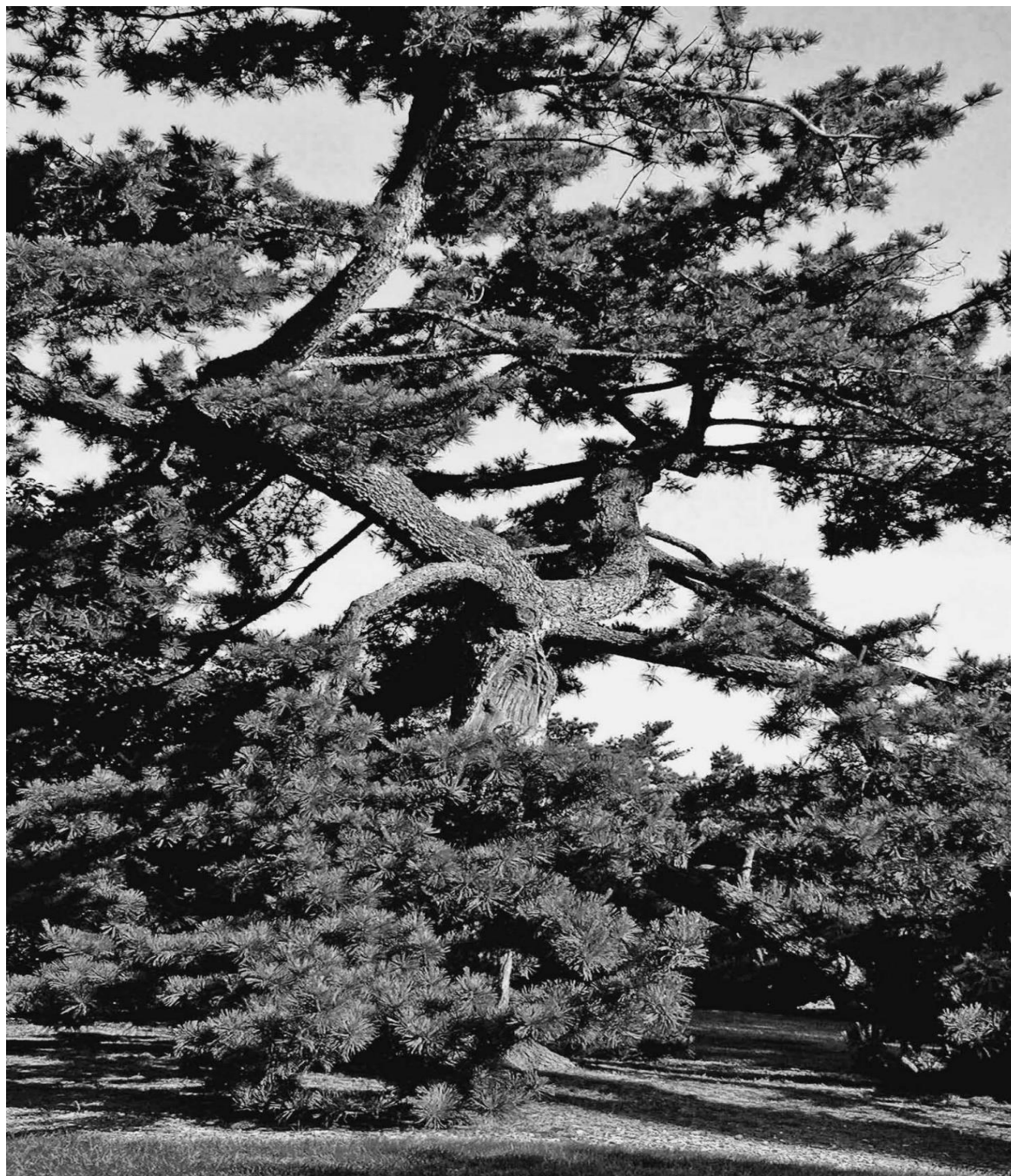
این کتاب، به انتقال مبانی معماری منظر و ارائه‌ی رویکردهای طراحی برای ایجاد حسی درباره‌ی فضایی که قرار است شکل بگیرد و نیز راه‌حل‌های ممکن می‌پردازد، و می‌تواند برای گروه‌های مختلف مفید باشد، حتی اگر خواننده، تجربه‌ی قبلی چندانی در طراحی نداشته باشد.

فصل‌های این کتاب، ورودی گام‌به‌گام به موضوع دارند و به همه‌ی جنبه‌های مهم - از شرایط زیستگاه و الزامات عملکردی تا نسبت‌ها و تعریف فضا، بافت و ترکیب رنگ می‌پردازند. تصاویر و مثال‌های تصویری به روشن شدن بحث کمک می‌کنند. هدف این کتاب نه ارائه‌ی دستورالعمل‌های جهانی، بلکه درک ویژگی‌های سایت، کاربرد آن و فراتر از همه، فضایی است که خلق خواهد شد. اما تصمیم برای انتخاب واژگان دقیق معماری، دنبال کردن یک رویکرد کمینه‌گرا^۱ که سر و کار آن با گونه‌های گیاهی است که تفاوت کمی با هم دارند و ایجاد سلسله‌مراتب فضایی یا نشان دادن شکوه انواع مختلف گیاهان با رنگ و رایحه آن‌ها، همیشه از طریق تعامل میان تشخیص فضایی و شهود شما انجام می‌شود.

کورنلیا بوت،^۲ ویراستار

^۱ Minimalist

^۲ Cornelia Bott

مقدمه^۳

فضا و گیاهان – خلق فضا با استفاده از گیاهان در باغ و معماری منظر – همواره در تاریخ باغبانی علمی^۱ از اهمیت فوق العاده‌ای برخوردار بوده‌اند. با این حال، طراحی خوب تنها به حس زیبایی‌شناسی مربوط نمی‌شود و از بسیاری جهات وابسته به تحقق الزامات زمینه‌ای ملموس است. طراحی با استفاده از گیاهان هم به توانایی و هم تا حد زیادی به دانش نیاز دارد. معنای این حرف، استفاده از گیاهان به گونه‌ای است که قوانین ادراک حسی به‌طور مؤثر از هدف پشت طرح، حمایت و آن را قابل تشخیص کند (کلمه‌ی یونانی aesthesis به معنای علم ادراک حسی است). این نوع از دانش با این واقعیت که هیچ فضای باز، آن قدر شبیه به فضای باز دیگر نیست که بتوان طرح‌ها و الگوی تصاویر چیدمان‌های گیاهی را به‌سادگی کپی کرد، اهمیت بیشتری پیدا می‌کند. از سوی دیگر، اصول اولیه‌ی کاربست‌پذیر طراحی، خلق فضا، نظم، تضاد، تعادل و تکرار را می‌توان در هر سایتی اعمال کرد و در طراحی کاشت به نتایج خوبی رسید.

گیاه، مصالح خام زنده برای شکل دادن به فضاهای باز به‌عنوان قطب مهم دافع و متضاد شرایط فزاینده‌ی تکنولوژیک تمدن شهری ما است. درختان، بوته‌ها و علف‌ها به دلیل ویژگی‌های حال و هوایی که دارند، امکانات متنوعی را برای برنامه‌ریزی فضای باز در منطقه بین فرهنگ و طبیعت ارائه می‌دهند. طراحی با استفاده از گیاهان، شامل موقعیت‌های بسیار متنوعی است و از خانه‌های شخصی گرفته تا اراضی باشکوه و ساختمان‌های بزرگ، تا ساختارهای پیچیده‌ی فضاهای سبز یک شهر را که فضاهای عمومی، نواحی پیاده، پارک‌ها، جاده‌های کاشته شده منتهی به شهرها، مناطق تفریحی، گورستان‌ها و قطعات زمینی که برای پرورش سبزی یا گل اجاره می‌شود،^۲ در بر می‌گیرد.

¹ Horticulture

² Allotment

کتاب «مبانی طراحی منظر با گیاهان»، به ما توانایی تشخیص امکانات طراحی را می‌دهد که در برنامه‌ریزی برای فضاهای باز در ارتباط با گیاهان هستند و در این فرآیند، روشن می‌کند که تنها با یکپارچه کردن گیاهان در فرآیند برنامه‌ریزی است که می‌توان پروژه‌های معماری و برنامه‌ریزی شهری را به مفهومی یکپارچه و باکیفیت بسط داد.

اصول اولیه‌ی طراحی

در اینجا به تشریح عوامل کلیدی می‌پردازیم که باید قبل از برنامه‌ریزی و تحقق هر هدفی، صرف‌نظر از وسعت آن، شناسایی شوند و مدنظر قرار گیرند. این عوامل، نیازمند ملاحظات و تصمیمات اساسی معینی هستند.

ملاحظات اکولوژیک^۱

در سفر می‌شود فهمید که چهره‌ی منظر تغییر می‌کند؛ نواحی معتدل پرورش میوه، که خاک آنها حاصلخیز است در مناطق مرتفع و سردتر، جای خود را به جنگل‌های خزان‌پذیر و مخروطی می‌دهند که خاک زیرسطحی^۲ ضعیفی دارند. گیاهانی که منشأ آنها مناطقی با شرایط اقلیمی معتدل است به سرما حساس‌اند و در زمستان به‌راحتی آسیب می‌بینند، مگر اینکه اقدام محافظتی لازم برای آنها انجام شود. گیاهانی که در خاک حاصلخیز زیستگاه معمول خود رشد می‌کنند، در خاک فقیر از رشد بازمی‌مانند. شناخت زیستگاه طبیعی گیاهان و همچنین جلوه‌های بصری آنها در طراحی کاشت ضروری است < فصل گیاهان به‌مثابه مصالح، گیاهان: سیما. عوامل مختلفی بر رشد گیاهان تأثیر می‌گذارد < تصویر ۱ و ۲:

- اقلیم
- خاک
- درجه‌ی اسیدی (یا قلیایی)؛ pH
- موقعیت
- نور
- آب
- مواد مغذی
- رقابت

¹ Ecological habitat considerations

² Subsoil

○ یادداشت: اکولوژی، علم روابط و تعاملات بین موجودات و سازگاری آنها با شرایط زندگی است. مطالعه‌ی رفتار هر کدام از گونه‌های گیاهی تحت تأثیرات محیطی و تأثیر عوامل محیطی بر ترکیب پوشش گیاهی را اکولوژی گیاهی می‌نامند.

اقلیم:^۱ هر سایتی متأثر از کلان اقلیم^۲ و ارتفاعی است که از سطح دریا دارد. این شرایط طبیعی از پیش موجود را نمی‌توان تغییر داد یا دور زد و توزیع گونه‌های گیاهی را تعیین کرد. با این حال، بر خرده اقلیم^۳ می‌توان تأثیر گذاشت. کنج دیوار و ساختمان (مثلاً در حیاط داخلی)، مناطقی را به وجود می‌آورند که از باد و گرمای تابشی محفوظ هستند. با اضافه شدن مزایایی مانند خاک، بارش و غیره به زیستگاه، طیف کاشت ممکن، گسترده‌تر می‌شود. پارامترهای اقلیمی زیر برای رشد گیاه مهم هستند:

دما: سرمای زمستان و گرمای تابستان

رطوبت: بارش تابستان و زمستان

تصویر ۱: اقلیم، تعیین‌کننده محدوده و توزیع گیاهان

¹ Climate

² Macroclimate

³ Microclimate